

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA I TURIZMA

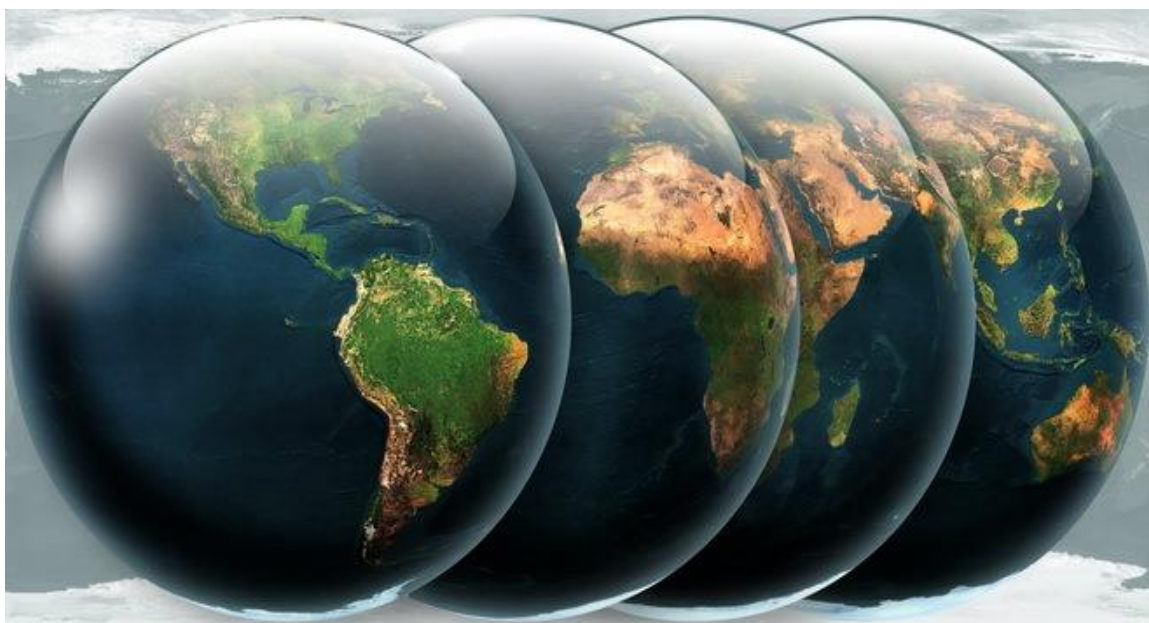
IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI MJERA IZ AKCIONOG PLANA ZA SMANJENJE NEGATIVNOG UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

2018.

Pripremili:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa:

- ✓ *Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja,*
- ✓ *Ministarstvom ekonomije,*
- ✓ *Ministarstvom saobraćaja i pomorstva,*
- ✓ *lokalnim samoupravama,*
- ✓ *Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju,*
- ✓ *Upravom za inspekcijske poslove,*
- ✓ *Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove,*
- ✓ *Upravom za vode,*
- ✓ *Javnim preduzećem za upravljanje nacionalnim parkovima Crne Gore*
- ✓ *Zavodom za statistiku Crne Gore-MONSTAT*

SADRŽAJ:

SPISAK SKRAĆENICA:.....	3
I) UVOD.....	4
II) KVALITET VAZDUHA.....	5
III) KVALITET VODA.....	9
IV) MORSKI EKOSISTEM	14
V) UPRAVLJANJE OTPADOM.....	17
VI) BIODIVERZITET	19
VII) BUKA	28
VIII) RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI	34
IX) ZEMLJIŠTE.....	36
X) ZAKLJUČAK.....	37

SPISAK SKRAĆENICA:

MORT-	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MPRR-	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MP-	Ministarstvo prosvjete
MUP-	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MSP	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
AZPŽS-	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine
ZHMS-	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju
DJR	Direkcija javnih radova
UIP-	Uprava za inspekcijske poslove
JPNP-	Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore
JPMD-	Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom
MONSTAT-	Zavod za statistiku Crne Gore
CETI-	Centar za ekotoksikološka ispitivanja
UV-	Uprava za vode
JLS	jedinice lokalne samouprave
UBHVF	Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
EU	Evropska unija

I) UVOD

Izveštavanje o stanju životne sredine u Crnoj Gori vrši se na godišnjem nivou, u okviru **Informacije o stanju životne sredine** koja sadrži prikaz stanja po segmentima (*vazduh, klimatske promjene, vode, morski ekosistem, zemljište, otpad, biodiverzitet, buka, hemikalije i radioaktivnost*), kao i **Prijedloga mjera** u cilju poboljšanja postojećeg stanja životne sredine. Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) je u obavezi da Vladi Crne Gore *godišnje* podnosi Izvještaj o implementaciji usvojenog Prijedloga mjera.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 19.10.2017. usvojila Informaciju o stanju životne sredine za 2016. sa Prijedlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu.

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu pripremio je MORT, u saradnji sa: Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR), Ministarstvom ekonomije (ME), Ministarstvom saobraćaja i pomorstva (MSP), Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine (AZPŽS), jedinicama lokalne samouprave (JLS), Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju (ZHMS), Upravom za inspekcijske poslove (UIP), Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (UBHVF), Upravom za vode (UV), Javnim preduzećem za upravljanje nacionalnim parkovima Crne Gore (JPNP), Zavodom za statistiku Crne Gore-MONSTAT.

Predmetni izvještaj sačinjen je na osnovu podataka dostavljenih MORT-u od strane gore navedenih organa koji su Akcionim planom prepoznati kao nosioci određenih aktivnosti.

Izvještajem je obuhvaćeno **38 mjera** koje se odnose na sljedeće oblasti: *kvalitet vazduha, kvalitet voda, morski ekosistem, biodiverzitet, upravljanje otpadom, buka, radioaktivnost u životnoj sredini i zemljište.*

II) KVALITET VAZDUHA

*U oblasti kvaliteta vazduha u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **7 mjera**. Od toga, realizovano je 6 mjera, dok je 1 mjera u fazi realizacije.*

Mjera 2.1: Izraditi izvještaj o sprovođenju Plana kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja za period 2013-2016. sa revizijom Akcionog plana

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2017. od strane opštine Pljevlja

Status: Realizovano

Izvještaj o sprovođenju Plana kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja za period 2013-2016. sa revizijom Akcionog plana usvojen je, kao sastavni dio Petog izvještaja o implementaciji Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha, od strane Vlade u martu 2018.

Mjera 2.2: Izrada Kratkoročnog plana kvaliteta vazduha za teritoriju opštine Pljevlja, u skladu sa članom 23 Zakona o zaštiti vazduha

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2017. od strane Agencije za zaštitu prirode i životne sredine

Status: Realizovano

Tokom 2017. urađen je Kratkoročni plan kvaliteta vazduha za teritoriju Opštine Pljevlja u slučaju prekoračenja praga upozoravanja za sumpor-dioksid. Plan sadrži 6 koraka koji se primjenjuju u slučaju rizika od prekoračenja i tokom trajanja eventualnog prekoračenja koncentracija sumpor-dioksida.

Mjera 2.3: Obezbijediti subvencionisanu nabavku ekološki prihvatljivih goriva/uređaja za grijanje u opštini Pljevlja

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti u periodu 2017-2020, a nadležni za sprovođenje su: MORT, MEK i opština Pljevlja.

Status: Realizovano

Opština Pljevlja je i tokom sezone grijanja (2016/2017) obezbjedila subvencionisanu nabavku ekološki prihvatljivijih goriva za grijanje domaćinstava. Do kraja 2017, po tenderu iz 2016. godine (početak 2017. godine–sezona grijanja 2016/2017) domaćinstvima u Pljevljima raspodijeljeno je 993,3t peleta i 300,055 t briketa, a po tenderu iz 2017. (kraj 2017, sezona grijanja 2017/2018. raspodijeljeno je 127,400 t briketa i 375,60 t peleta. U akciju je uključeno 485 domaćinstava za pelet i 186 domaćinstava za briket.

Utrošena sredstva za subvencionisani energent (pelet i briket) za sezonu 2017/2018. iznosila su za nabavku 125 t briketa €22.163,75 (50% građani i €11.081,88 opština), a za nabavku 913,50 t peleta € 185.457,55 (50% građani i €92.728,80 opština). Za usluge skladištenja i utovara izdvojeno je €3.980,80.

Mjera 2.4: Obezbijediti finansijsku podršku fizičkim licima za investicije u oblasti energetske efikasnosti (potrebno je obezbijediti dalji razvoj mehanizama podrške na državnom i lokalnom nivou–kreditne linije, namjenski fondovi, subvencije i dr.)

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti u periodu 2017-2020, a nadležno za sprovođenje je ME.

Status: Realizovano

Ministarstvo ekonomije je u 2017. realizovalo podršku fizičkim licima za investicije u oblasti energetske efikasnosti:

- *Energy Wood III*, beskamatni krediti za domaćinstva za ugradnju sistema za grijanje na moderne oblike biomase
- *Solarni katuni*, instalacija fotonaponskih solarnih sistema na katunima.

Ministarstvo ekonomije je 16.10.2017. počelo sa realizacijom treće faze programa *Energy Wood* za čiju implementaciju su obezbijedena budžetska sredstva u iznosu od €85.000. Početak realizacije projekta je uslijedio nakon sprovedene procedure izbora kvalifikovanih distributera/instalatera, odgovarajuće procedure izbora banaka (4) i nakon potpisivanja Sporazuma o saradnji sa svim partnerima. Od početka realizacije projekta, ugrađeno je oko 235 sistema za grijanje na moderne oblike biomase.

ME u saradnji sa MPRR realizuje projekat "*Solarni katuni*" koji ima za cilj da se na objektima koji se nalaze na katunima, a koji nisu povezani na električnu mrežu, postave solarni sistemi za proizvodnju električne energije. U 2012. godini, instalirano je 87, a 2013. godine 102 fotonaponska sistema. Nakon uspješno sprovedenog postupka javne

nabavke za izbor najpovoljnijeg ponuđača za realizaciju III faze projekta “Solarni katuni”, ME je tokom 2017. nastavilo realizaciju ovog projekta, u okviru kojeg su ugrađena 54 fotonaponska sistema na crnogorskim katunima.

Mjera 2.5: Nastaviti projekat izgradnje biciklističke infrastrukture u Podgorici .

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti u periodu 2017-2020, a nadležan za sprovođenje je Glavni grad.

Status: Realizovano (za izvještajni period)

Realizovane su brojne aktivnosti na izgradnji saobraćajne infrastrukture. Pored izgradnje 4 koridora biciklističkih staza (vrijednost 925.000 eura), završene su dvije biciklističke rute (Kučka i Piperska) ukupne dužine oko 30 km, namijenjene za iskusnije bicikliste. Takođe, realizacija aktivnosti definisanih *Strategijom adaptacije na klimatske promjene* u smislu ozelenjavanja betonskih površina na odabranim lokacijama u gradu predstavlja jedan od značajnih mehanizama očuvanja kvaliteta vazduha.

S aspekta aktivnosti koje je Glavni grad realizovao na polju unaprijeđenja kvaliteta vazduha, ukazujemo da se od 2014. organizuje višednevna manifestacija Energetski dani Podgorice. Glavni grad je i tokom 2018, nastavljajući tradiciju, organizovao promotivno-edukativne aktivnosti u cilju informisanja građana o energetske efikasnosti, održivom transportu, klimatskim promjenama.

Mjera 2.6: Praćenje sprovođenja Strategije razvoja energetike/Akcionog plana za period 2016-2020, naročito u dijelu čistije i efikasnije proizvodnje energije iz fosilnih goriva, odnosno programa razvoja daljinskog grijanja hlađenja i topifikacije Pljevalja

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti u periodu 2017-2020, a nadležni za sprovođenje mjere su MORT i MEK.

Status: Realizovano

ME je 16.10.2017. počelo sa realizacijom III faze programa *Energy Wood* (beskamatni krediti za ugradnju sistema za grijanje na moderne oblike biomase), a o čemu su je detaljnije informacije date u okviru mjere 2.4.

Tokom 2017. izrađena je i revidovana projektna dokumentacija za izgradnju toplane i magistralnog cjevovoda za toplifikaciju Pljevalja sa podstanicom CES 1 (€71.344,54-po Ugovoru i €7.900,00 za reviziju). Direkcija javnih radova je sa pljevaljskim preduzećem „Tim kompani“ potpisala Ugovor o izgradnji gradske toplane u vrijednosti od €3,59 miliona. Rok završetka radova je 7 mjeseci od dana uvođenja izvođača u posao. Opština Pljevlja je dana 27.08.2018. podnijela MORT-u zahtjev za izdavanje građevinske dozvole. MORT je utvrdio da je zahtjev nepotpun, ostavljajući lokalnim vlastima rok od 5 dana da dostave neophodnu dokumentaciju. Opštini je na zahtjev dodatno produžen taj rok, ali ni

nakon isteka produženog roka lokalna uprava nije dostavila traženu dokumentaciju, pa je MORT donijelo rješenje u kojem je odbilo zahtjev Opštine.

U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore od 21.12.2017. i ranijom odlukom Upravljačkog komiteta krajem decembra 2017. godine je obnovljen tender za izradu Idejnog projekta i Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu projekta ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja I. Otvaranje ponuda po tenderu je održano 12. februara 2018. Po predmetnom tenderu pristiglo je 6 ponuda od strane zainteresovanih ponuđača. Komisija za evaluaciju ponuda je odabrala ponudu kompanije Steag Energy Services GmbH kao najbolju. Ugovor sa odabranim ponuđačem je potpisan 27.03.2018.

Ovaj projekat obuhvata: izgradnju sistema za odsumporavanje, denitrifikaciju, unapređenje rada elektrofilterskog postrojenja, izgradnju sistema za tretman otpadnih voda i rekonstrukciju unutrašnjeg sistema transporta pepela i šljake. Idejni projekat je dostavljen EPCG i tokom I kvartala 2019. biće završena revizija projekta i pokrenut postupak dobijanja saglasnosti na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu. Neposredno nakon toga objaviće se tender za izvođenje radova, a izvođenje radova biće realizovano u periodu 2019-2021.

Preliminarna procijenjena vrijednost investicije je cca. €40 miliona, a biće konačno potvrđena nakon završetka izrade Idejnog projekta. U saradnji sa lokalnom zajednicom i Vladom Crne Gore fazno će se realizovati projekat toplifikacije grada Pljevalja koji će doprinjeti smanjenju količine emisija iz individualnih ložišta u samom gradu i konačnom poboljšanju ekološke situacije u Pljevljima. Sama TE Pljevlja je predviđena kao toplotni izvor za grijanje grada Pljevalja (predviđeno je oduzimanje toplote iz sistema turbine, izmjenjivači toplote, pumpna stanica, kao i rezervni izvor u vidu pomoćne kotlarnice). U narednom periodu planirano je definisanje dinamičkog plana realizacije između: EPCG, Vlade CG i opštine Pljevlja.

Mjera 2.7: Vršiti redovne analize značajnih meteoroloških situacija važnih za stanje kvaliteta vazduha i stanje životne sredine i meteoroloških situacija u kojima dolazi do prekograničnog prenošenja atmosferskih polutanata.

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi u periodu 2017-2020, a nadležan za sprovođenje mjere je ZHMS.

Status: U fazi realizacije

ZHMS vrši redovna mjerenja meteoroloških parametara u mreži glavnih klimatoloških stanica, uključujući i meteo podatke na mjernim mjestima aerodromi Golubovci i Tivat, prema utvrđenom planu i programu. Osim toga, na 13 stanica, na kojima se prate meteo parametri, ZHMS vrši analizu kvaliteta padavina, koje su važan parametar prekograničnog zagađenja. Mjerenje kvaliteta padavina nije predviđeno predmetnim mjerama, ali zbog važnosti za kvalitet vazduha u Crnoj Gori i jedinstvenosti podataka, smatramo da treba biti sastavni dio narednog Predloga mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu.

Egzaktno razgraničenje depozicije prekograničnog zagađenja ne može se izvršiti u postojećoj mreži stanica za kvalitet vazduha i padavina. Procjena ove depozicije biće omogućena uspostavljanjem EMEP stanice za kvalitet vazduha, koja će biti dio državne mreže za praćenje kvaliteta vazduha. Odabrana reprezentativna lokacija nalazi se u Velimlju, opština Nikšić. Aktivnosti oko uspostavljanja redovnog EMEP monitoringa su u toku i vrše se kroz IPA projekat „Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori”, koji sprovodi MORT. U izvještajnom periodu sprovedena je tenderska procedura za nabavku odgovarajuće analitičke opreme i u toku je aktivnost potpisivanja Ugovora sa odabranim ponuđačem. Takođe, objavljen je Javni poziv za izvođača radova za adaptaciju odgovarajućeg laboratorijskog prostora.

III) KVALITET VODA

*U oblasti kvaliteta voda u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **5 mjera**. Od toga je: 1 mjera realizovana, 3 mjere se u kontinuitetu realizuju, a 1 mjera je u fazi realizacije.*

Mjera 3.1: Unaprijediti Program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.

Rok i nosioci: Aktivnosti se sprovode kontinuirano od strane: UV, MPRR i ZHMS.

Status: Kontinuirano se realizuje

U toku je implementacija i unaprijeđenje monitoringa voda, kroz izgradnju novih monitoring stanica za površinske i podzemne vode, kao i razvoj Programa monitoringa voda u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama. Vršiti se kontinuirano ispunjavanje obaveza što će rezultirati unaprijeđenjem standarda kvaliteta voda, poboljšanjem trenutnog stanja, informisanosti o vodnim resursima i definisanjem modela za održivo upravljanje vodama u skladu sa direktivama o vodama EU. Unaprijeđenje Programa monitoringa sadržaćće i prijedlog novih lokacija za površinske i podzemne vode, a

obuhvataće i biološki monitoring, monitoring fizičko-hemijskih parametara, kao i hemijski monitoring prioriternih supstanci kako je i definisano Okvirnom direktivom o vodama.

Shodno Zakonu o vodama, ZHMS je nadležan za sprovođenje monitoringa kvantiteta i kvaliteta površinskih i podzemnih voda. U toku su aktivnosti na realizaciji projekta "Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama", koji za cilj ima, između ostalog, i unaprijeđenje Programa monitoringa voda i usklađivanje istog sa smjernicama Okvirne direktive o vodama. Koordinaciju projekta vrši MPRR, a finansira se iz sredstava EU. Projektom je predviđeno unaprijeđenje monitoringa kvantiteta voda nabavkom novih i unaprijeđenjem određenog broja postojećih hidroloških stanica savremenom mjernom opremom sa prenosom podataka u realnom vremenu. Projektom je planirana nabavka laboratorijske opreme za kvalitet voda, što će doprinijeti unaprijeđenju monitoringa kvaliteta voda. U cilju pripreme za sprovođenje proširenog Programa monitoringa, u sklopu projektnih aktivnosti, predstavnici ZHMS, u julu 2018. učestvovali su na treningu za hemijski i biološki monitoring (uzorkovanje), dok će se trening za analizu uzoraka održati nakon nabavke laboratorijske opreme. Projekat, takođe, predviđa i uspostavljanje mreže za monitoring podzemnih voda. Urađen je Program monitoringa voda za period 2019-2021. Delegacija EU u Crnoj Gori je 03.07.2018. raspisala tender za nabavku hidrološke opreme, opreme za monitoring podzemnih voda i laboratorijske opreme za kvalitet voda.

Mjera 3.2: Praćenja kvaliteta vode prema Pravilniku o načinu i obimu ispitivanja kvaliteta vode („Sl.list CG“, br. 68/15)

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane UV i MPRR.

Status: Kontinuirano se realizuje

Praćenje kvaliteta voda prema Pravilniku o načinu i obimu ispitivanja kvaliteta vode („Sl.list CG“, br. 68/15), sprovodi se kontinuirano i po predviđenoj dinamici.

Mjera 3.3: Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane JLS.

Status: Kontinuirano se realizuje

U **Opštini Berane** urađen je projekat zone sanitarne zaštite vodoizvorišta Merića vrelo. U toku naredne godine će se uraditi projekti zone sanitarne zaštite za dapsičko i manastirsko vrelo.

Opština Bijelo Polje posjeduje užu zonu i širu zonu sanitarne zaštite oko same kaptaže vodoizvorišta kao i 24-časovnu stražarsku službu.

Glavni projekat za određivanje zona sanitarno-tehničke zaštite za izvorište „Oraška Jama“ za **opštinu Danilovgrad** završen je 13.06.2017, i dana 20.07.2018. dobio je pozitivan nalaz Komisije za reviziju. "Vodovod i kanalizacija" doo Danilovgrad je dana 28.09.2018. dobilo rješenje od Uprave za vode kojim su definisane zone i pojasevi sanitarne zaštite za izvorište "Oraška jama". Poslovnim planom za 2018. godinu predviđena je izrada Glavnih projekata zona sanitarno-tehničke zaštite za izvorišta: Brajovića Jama, Žarića Jama, Viško Vrelo, Tunjevo i Slatinski izvori, čime će biti pokrivena sva vodoizvorišta danilovgradskog vodovodnog sistema.

Strateški plan razvoja **opštine Kolašin** za period 2018-2022. godine usvojen je u decembru 2017. godine, i jedan od prioriternih projekata u njemu je *Zaštita vodoizvorišta na teritoriji opštine Kolašin*. Ovaj projekat se prvenstveno odnosi na vodoizvorište Mušovića rijeka sa kojeg se vodom snabdijeva gradsko područje Kolašina. Novim projektom zaštite vodoizvorišta definisaće se zone sanitarne zaštite i dozvoljene aktivnosti u tim zonama. Na taj način bi se sačuvala voda za piće, kao značajan resurs za buduće generacije. Realizacija Studije vodoizvorišta na teritoriji opštine Kolašin se očekuje početkom 2019.

U skladu sa projektnom dokumentacijom u **opštini Mojkovac** raspisan je tender za izbor izvođača radova za zaštitu i uređenje vodoizvorišta Gojakovići gdje su definisane zone sanitarne zaštite.

Na postojećim vodoizvorištima **opštine Nikšić** uspostavljene su zone sanitarne zaštite.

Opština Petnjica nema uređenu kanizacionu mrežu u užem gradskom jezgru, a ista će biti uređena Detaljnim urbanističkim planom, a zone sanitarne zaštite ne postoje.

Zona sanitarne zaštite u **Opštini Šavnik** jedino je uspostavljena oko izvorišta rijeke Šavnik.

U skladu sa Zakonom o vodama („Sl.list RCG“, br. 27/07 i „Sl.list CG“, br. 32/11) i Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja vodnih katastara („Sl.list CG“, br. 81/08), Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj **opštine Tivat** vodi Registar voda od lokalnog značaja. U registar se upisuju vode manjih vodotoka i izvorišta do 30 l/s u hidrološkom minimumu sa podacima o; nazivu, položaju, izdašnosti izvorišta, dužini toka vodotoka, površini sliva, prijedlozima mjera zaštite, rekonstrukcije, kao i sa realizovanim mjerama i dr. Registar nije konačan, podaci se u toku godine ažuriraju, u skladu sa dobijenim podacima sa terena. Zone sanitarne zaštite utvrđene su za sljedeća izvorišta: Plavda, Češljari, Brštin i Topliš.

Na osnovu odluke o vodosnabdijevanju, tretmanu i odvođenju otpadnih voda na području **opštine Žabljak** („Sl.list CG–Opštinski propisi“, br. 15/08) d.o.o Komunalno i vodovod sprovodi propisanu sanitarnu zaštitu izvorišta.

Zakonom propisane zone sanitarne zaštite nijesu na adekvatnom nivou na svim izvorištima, koja se koriste za javno vodosnabdijevanje, te treba pokrenuti aktivnosti na

uspostavljanju zona sanitarne zaštite za sva izvorišta u **Opštini Ulcinj** i nakon toga započeti zakonski postupak kod Uprave za vode. Sva izvorišta, bunarska polja, distributivne mreže (svih nivoa) i kompletan infrastrukturni sistem je u veoma lošem stanju, zahtjeva rehabilitacione mjere, obezbjeđenje po propisu i mjerama, kao i implementaciju sanitarnih mjera zaštite i velika investiciona ulaganja.

Glavni izvor snabdijevanja vodom **opštine Herceg Novi** je Bilećko jezero koje se nalazi najvećim dijelom na teritoriji Bosne i Hercegovine, a samo oko 18% je na teritoriji Crne Gore. Laboratorija HET-a (Hidroelektrana Trebinje) posjeduje kvalitetnu opremu i stručnu ekipu za praćenje kvaliteta vode u jezeru. Stručni tim laboratorije kontinuirano uzima uzorke i prati sve relevantne parametre koji određuju kvalitet vode. Laboratoriji DOO „Vodovod i kanalizacija“ Herceg Novi dostupni su ovi podaci o kvalitetu jezerske vode. Izvorište „Opačica“ u Kutskom polju kod Zelenike, ustvari je podzemna akumulacija koja je od 1981. bila glavno izvorište za snabdijevanje opštine Herceg Novi vodom. Opačica ima definisane uže i šire zone sanitarne zaštite utvrđene Odlukom o utvrđivanju zona sanitarne zaštite za izvorište Opačica u Zelenici („Sl.list CG–opštinski propisi“, br. 40/10), ali se one nalaze pod uticajem urbanizacije.

DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ **Prijestonice Cetinje** je pokrenulo proceduru za izdavanje vodnih dozvola za postrojenje Podgor. Shodno članu 120 Zakona o vodama („Sl. list RCG, br. 27/2007, i „Sl. list CG 32/2011, 47/2011, 48/2015 i 52/2016“), DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ je obavezno pribaviti vodne dozvole. Uprava za vode je 04.09.2017. godine izdala rješenje o određivanju zona sanitarne zaštite za izvorište Podgor, Rješenje o određivanju zona sanitarne zaštite za izvorište Uganjska vrela i Rješenje o određivanju zona sanitarne zaštite za izvorište Obzovica. Nakon obilježavanja I zone sanitarne zaštite, DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ je preduzelo aktivnosti za dobijanje II zone. Ucrtavanje II zone sanitarne zaštite završeno je u periodu jun 2017–jun 2018. Tek nakon obilaska terena nadležnih lica Uprave za vode, neophodno je uraditi Projekat izvedenog stanja, koji je u fazi izrade.

Mjera 3.4:Uspostavljanje Vodnog informacionog sistema

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je sprovoditi u periodu 2017-2018. od strane MPRR i UV.

Status: U fazi realizacije

U toku je uspostavljanje Vodnog informacionog sistema, budući da je za 19.12.2018. predviđeno da se dopremi hardver. Finalizacija Vodnog informacionog sistema planira se do kraja prvoga kvartala 2019. Vodni informacioni sistem će omogućiti pristup informacijama o vodama svim korisnicima, a baza podataka će sadržati: katastar vodnih objekata, fabrike za flaširanje vode, koncesije na eksploataciju šljunka i pijeska, mape ranjivosti podzemnih voda, mape rizika od zagađenja podzemnih voda, hemijske karakteristike voda, hidrološke karakteristike i dr.

Mjera 3.5: Obezbjedivanje podataka o kvalitetu voda, kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nisu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa

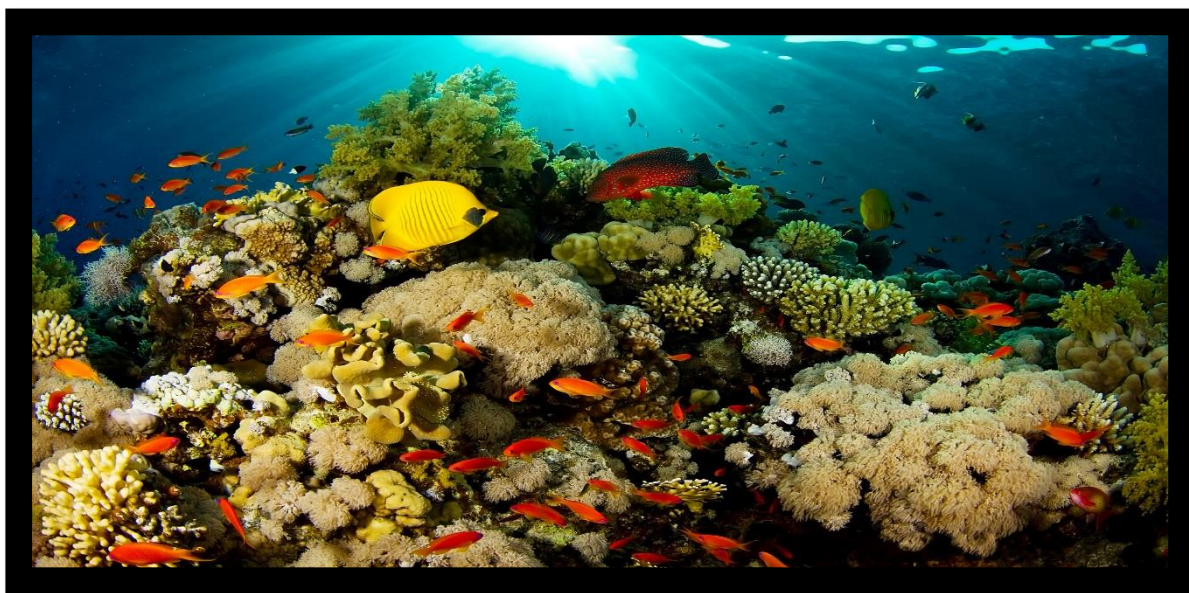
Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane ZHMS i MPRR.

Status: Realizovano (za izvještajni period)

Redovni Program monitoringa kvaliteta voda sprovodi se u skladu sa Godišnjim planom koji podrazumjeva realizaciju 4 serije uzorkovanja, na bazi kojih se izrađuje Godišnji izvještaj. Godišnji izvještaj sadrži podatke o kvalitetu voda iz Redovnog programa koji uključuje: 13 vodotoka, 6 podzemnih bunara, 3 jezera i obalno more, odnosno 69 mjernih mjesta. Vanredna uzorkovanja i analize sprovode se na zahtjev trećih lica. U periodu jun 2017–jun 2018. godine, rađena su vanredna ispitivanja na 8 tokova: rijeka Bistrica (Majstorovina-Bijelo Polje), Bjelojevička rijeka (Mojkovac), rijeka Bukovica (Šavnik), rijeka Vrelo (Lijeska- Tomaševo), rijeka Tara (na dijelu Jabuka-Mateševo), rijeka Morača (iznad i ispod kampova CRBC–Bioče i Moračica), Jabučki potok (na dijelu Jabuka - Mateševo) i potok Čestogaz (Mala Trava -prostor Mateševa). Kada je riječ o monitoringu kvantiteta voda i obezbjeđivanju hidroloških podataka, trenutno je u funkciji 26 automatskih hidroloških stanica, 2 stanice sa honorarnim osmatračem (vodomjerna letva) i 4 mareografske stanice. Osim podataka o temperaturi i vodostaju koji se obezbjeđuju sa hidroloških stanica, na godišnjem nivou se sprovode i serije mjerenja radi dobijanja podataka o proticaju i izrade Godišnjaka hidroloških podataka. Takođe, za potrebe drugih privrednih i fizičkih lica, izvršeno je 26 vanrednih mjerenja (24 ADCP i 2 hidrometrijskim krilom). Za potrebe MPRR (UV), izvršena su i 2 hidrometrijska mjerenja na rijeci Bojani (glavni tok i desni rukavac).

Obezbjedivanje podataka o kvalitetu voda, kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nisu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa, vrši se kontinuirano, u skladu sa procedurama.

IV) MORSKI EKOSISTEM

*U oblasti morskog ekosistema u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **6 mjera** i iste su u fazi realizacije.*

Mjera 4.1: U skladu sa nacionalnim zakonskim odredbama prostornog planiranja i Nacionalnom strategijom integralnog upravljanja obalnim područjem primjenjivati odredbu zabrane gradnje 100 m od obale

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT-a i JLS.

Status: U fazi realizacije

Jedna od preporuka Programa upravljanja obalnim područjem (CAMP, 2011-2014.) i Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem, je zabrana gradnje do 100 m od obale koji je dostavljen obrađivaču Prostornog plana posebne namjene obalnog područja. Shodno Prostornom Planu posebne namjene obalnog područja koji je Skupština usvojila u julu 2018, obalni odmak je uveden u Plan.

Mjera 4.2: Detaljna analiza nacionalnog zakonodavstva u smislu dozvoljenih vrijednosti za eutrofikaciju i sa njom povezanih parametara kao i harmonizacija navedenog sa zahtjevima ECAP/IMAP

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere sprovode se kontinuirano, od strane MORT i AZPŽS.

Status: U fazi realizacije

U toku je revizija i usklađivanje nacionalnog programa monitoringa morskog ekosistema sa zahtjevima Integrisanog programa za monitoring i procjenu (IMAP/EcAp indikatori)

Barselonske konvencije koje se realizuje kroz projekta „Primjena ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje prostora morskog područja“ (projekat “GEF Adriatic”). Tokom usklađivanja programa monitoringa sa IMAP/EcAp zahtjevima (finalna verzija programa monitoringa očekuje se u I kvartalu 2019.), biće izvršene analize za utvrđivanje dozvoljenih vrijednosti za eutrofikaciju, shodno kojima će biti pripremljen odgovarajući podzakonski akt.

Transponovanje Okvirne Direktive o morskoj strategiji u nacionalno zakonodavstvo je u toku. MORT je iniciralo početnu analizu trenutnog stanja u ovoj oblasti, kroz TAIEX radionice, koje su organizovane u cilju pripreme za transponovanje ove Direktive. Dalji koraci su se odnosili na angažovanje eksperta koji će dati smjernice. Rok za donošenje ovog zakona je 2019. Proces harmonizacije sa zahtjevima ECAP/IMAP je u toku i AZPŽS će uskladiti svoje aktivnosti, koje se najviše odnose na Nacionalni program monitoringa morskog ekosistema, sa projektom GEF Adriatic, koji je MORT pokrenulo sa UNEP/MAP. Inicijalni sastanak za zemlje učesnice u ovom projektu je bio 29.05.2018, čime je ovaj projekat započeo i očekuju se dalje aktivnosti u narednom periodu.

Mjera 4.3: Remedijacija kontaminiranog industrijskog područja Brodogradilišta Bijela

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere sprovode se kontinuirano, od strane MORT.

Status: U fazi realizacije

Međunarodni tender za izbor izvođača radova na remedijaciji lokacije Brodogradilišta Bijela objavljen je 11. septembra 2017. Ugovor sa izabranim izvođačem radova, komanijom VALGO SA (Francuska) potpisan je 04. juna 2018. i radovi na remedijaciji su u toku. Predviđeno je da radovi 21 mjesec od dana potpisivanja Ugovora.

Ugovor sa komanijom INTERGEO (Austrija) koja je zadužena za nadzor nad izvođenjem radova na pomenutoj lokaciji potpisan je 24.04.2018.

Mjera 4.4: Remedijacija kanala Port Milena i procjena potrebe povezivanja kanala sa rijekom Bojanom

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere sprovode se kontinuirano, od strane MORT.

Status: U fazi realizacije

MORT u saradnji sa Organizacijom Ujedinjenih nacija za industrijski razvoj (UNIDO) i uz finansijsku podršku Vlade Slovenije sprovodio je projekat „Transfer ekološki prihvatljivih tehnologija (TEST) za čišćenje kanala Port Milena“ u periodu april 2014-decembar 2017. Projekat je podržao razvoj dokumentacione osnove za utvrđivanje sveobuhvatnog koncepta za čišćenje i ekološku sanaciju kanala Port Milena primjenom ekološki prihvatljivih tehnologija odnosno eko-remedijacijom. Rezultati navedenog projekta,

odnosno scenariji obrađeni u izvještajima, će MORT-u poslužiti kao osnova za izradu Glavnog projekta i za dalje aktivnosti na sprovođenju aktivnosti na sanaciji zagađenja u kanalu Port Milena.

Mjera 4.5: Unaprijeđenje nacionalnog zakonskog okvira u kontekstu podrške primjene ekosistemskog pristupa Barselonske konvencije i Okvirne direktive o morskoj strategiji, kao i unaprijeđenje kvaliteta vode za kupanje kroz izradu i usvajanje novog zakonskog akta kojim će se transponovati odredbe Okvirne direktive o morskoj strategiji i Ekosistemskog pristupa Barselonske konvencije, kao i harmonizacija nacionalnog zakonodavstva sa zahtjevima Okvirne direktive o vodama

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi tokom 2018, od strane MORT

Status: U fazi realizacije

U toku je izrada Zakona kojim će se transponovati Okvirna direktiva o morskoj strategiji (rok: II kvartal 2019.), dok će se paralelno tokom 2019. uz podršku IPA projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama“ pripremiti dokumenta u skladu sa Direktivom (Početna procjena stanja morske sredine, Utvrđivanje dobrog ekološkog statusa morske sredine (GES), Definisan skup ciljeva i povezanih indikatora za postizanje dobrog ekološkog statusa morske sredine, Program monitoringa morske sredine i Program mjera za dostizanje ili održavanje dobrog ekološkog statusa morske sredine).

U toku je i implementacija projekta „Primjena ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje prostora morskog područja“ (projekat “GEF Adriatic”) koji će u okviru prve komponente rezultirati revidovanim i unaprijeđenim Programom monitoringa morskog ekosistema. Unaprijeđeni Program monitoringa biće usklađen sa zahtjevima Integrisanog programa za praćenje i procjenu (IMAP) Barselonske konvencije koji se temelji na ekosistemskom pristupu, a kasnije i dodatno usklađen sa zahtjevima Okvirne direktive o morskoj strategiji, uz podršku pomenutog IPA projekta.

Mjera 4.6: Jačanje programa istraživanja morskog ekosistema kao podrške implementaciji Programa integrisanog Sistema monitoring i ocjene (IMAP) i dostizanja dobrog ekološkog statusa u skladu sa Direktivom o morskoj strategiji

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi tokom 2018, od strane MORT.

Status: U fazi realizacije

GEF Adriatic projekat će doprinijeti izradi Programa monitoringa morskog ekosistema u skladu sa zahtjevima IMAP-a, na osnovu kojeg će se iz projekta finansirati prikupljanje dijela nedostajućih podataka selektovanih shodno prioritetima (tokom pisanja monitoringa izvršiće se analiza nedostataka i početnog stanja i u odnosu na to odrediti prioritete za prikupljanje i obradu nedostajućih podataka). Isti princip biće upotrijebljen i

tokom IPA projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama“, tokom kojeg će biti pružena podrška prenošenju Okvirne direktive o morskoj strategiji u nacionalni okvir i izradi dokumenata koji uključuju i izradu mjera za dostizanje dobrog ekološkog stanja (GES). Projekat će, takođe, podržati unajmljivanje naučno-istraživačkog broda sa opremom i prikupljanje podataka u skladu sa određenim prioritetima za prikupljanje i obradu nedostajućih podataka.

V) UPRAVLJANJE OTPADOM

*U oblasti upravljanja otpadom u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **6 mjera**. Od toga, realizovane su 2 mjere, 3 su u fazi realizacije, dok je 1 nerealizovana.*

Mjera 5.1: Izgradnja reciklažnih dvorišta, kao i ograđenih „boksova“ u kojima bi građani odlagali kabasti otpad

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT.

Status: Realizovano

U izvještajnom periodu izgrađeno je šesto reciklažno dvorište u Podgorici i završen je Glavni projekat za izgradnju reciklažnog dvorišta sa sortirnicom u Opštini Berane.

Mjera 5.2: Prekinuti sa praksom odlaganja otpada na neuređenim odlagalištima, kao i intenzivirati saradnju sa JLS u cilju ispunjenja zakonskih obaveza po pitanju sanacije istih.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT.

Status: U fazi realizacije

Završene su sanacije sljedećih neuređenih odlagališta: „Čarkovo polje“ u opštini Žabljak (septembar 2017.), „Vrtijeljka“ na Cetinju (jun 2018.), „Vasove vode“ u opštini Berane (oktobar 2018.) i „Zauglina“ u opštini Šavnik. U toku su sanacije neuređenih odlagališta „Čafe“ u Baru i „Komarača“ u opštini Plav.

Mjera 5.3: Dalja realizacija izgradnje planiranih regionalnih sanitarnih deponija, kao i odlagališta opasnog otpada koji zadovoljavaju sve propisane standarde.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT.

Status: U fazi realizacije

Kroz usvajanje inoviranog Državnog plana za upravljanje otpadom od strane Vlade u aprilu 2018, definisani su modaliteti upravljanja otpadom za čitavu teritoriju Crne Gore, kroz uspostavljanje 4 centra u: Podgorici, Baru, Nikšiću i Bijelom Polju.

Mjera 5.4: U Crnoj Gori postoje reciklažni centri i firme koje se bave sakupljanjem, transportom i preradom otpada, kao i one koje se bave preuzimanjem pojedinih vrsta opasnog otpada i izvozom istih, ali javnost nije s time dovoljno upoznata, pa je potrebno razviti mehanizme koji bi im omogućili da svoju ulogu u društvu realizuju na što uspješniji način.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT.

Status: Nerealizovano

U izvještajnom periodu nisu se sprovodile aktivnosti na realizaciji predložene mjere.

Mjera 5.5: Ulaganje u oblikovanje javnog mnjenja i pripremu građana na ispunjenje zakonskih obaveza kada je u pitanju selektivno odvajanje otpada.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT.

Status: Realizovano (za izvještajni period)

Iz budžeta MORT realizuju su se tri projekta, i to: „Odvojeno sakupljanje otpada je moja odluka“, „Kompostiranje otpada“ i „Upravljanje opasnim komunalnim otpadom“, koji su informativno-edukativnog karaktera i njima su obuhvaćene sve opštine koje su donijele Lokalne planove, sa periodom planirane realizacije 2017-2020. Projekti će se sprovesti na način što će se u svim opštinama realizovati radionice sa praktičnom edukacijom, u reciklažnim dvorištima, kompostani, u dvorištima građana i sl.

Mjera 5.6: Uložiti napore u iznalaženje rješenja za uspostavljanje mehanizama koji će obezbijediti efektivnu praksu dostavljanja podataka od strane relevantnih subjekata, kao i kreiranje i vođenje kvalitetnih baza podataka u oblasti upravljanja otpadom.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane MORT.

Status: U fazi realizacije

Održano je više sastanaka predstavnika: MONSTAT-a, MORT i AZPŽS u cilju realizacije ove aktivnosti.

VI) BIODIVERZITET

U oblasti biodiverziteta u izvještajnom periodu za realizaciju bile su predviđene **4 mjere** sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. Od toga, 1 mjera je nerealizovana, 1 je realizovana, dok su 2 mjere u fazi realizacije.

Mjera 6.1: Velika plaža, Ada Bojana i Solana–sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. godinu.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane: MPRR, AZPŽS, UIP i opštine Ulcinj.

Status: U fazi realizacije

U odnosu na definisane mjere u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. godinu, a koje su u korelaciji sa nadležnostima AZPŽS, realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Izdavanje rješenja za radnje, aktivnosti i djelatnosti (tamponiranje puta na Velikoj plaži) koje mogu dovesti do oštećenja područja. Zahtjev je uputilo JPMD.

- Izdavanje rješenja za radnje, aktivnosti i djelatnosti (postavljanje privremenog objekta plažni bar sa terasom i magacinski prostor) koje mogu dovesti do oštećenja zaštićenog područja.
- Izdavanje rješenja o uslovima i smjernicama zaštite prirode za izradu Državne studije lokacije "Dio sektora 66 – modul I" – Velika plaža i Državne studije lokacije "Dio sektora 66 – modul IV i V" – Velika plaža.
- Izdavanje rješenja o odbijanju za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti vezanih za izgradnju privremenog objekta tipa: plažni bar sa terasom na katastarskoj parceli br. 18/3 K.O. Donji Štoj, opština Ulcinj, u okviru zaštićenog područja Velika Ulcinjska plaža u Ulcinju.
- Izdavanje rješenja o odbijanju za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti vezanih za izgradnju/postavljanje privremenog objekta tipa: prodajni punkt na katastarskoj parceli broj: 18/3 K.O. Donji Štoj, opština Ulcinj, u okviru zaštićenog područja Velika Ulcinjska plaža u Ulcinju.
- Monitoring gniježđenja i uspješnosti gniježđenja sa detaljnim rasporedom gnijezdećih parova, prikupljanje podataka u nekoliko kvadranta na Velikoj plaži, za potrebe izrade Evropskog Atlasa gnjezdarica i monitoring migracije ptica u martu/aprilu 2018. na Velikoj plaži.
- U kontekstu pokretanja postupka revizije zaštićenog područja Velika plaža, shodno članu 35 Zakona o zaštiti prirode, AZPŽS uputila je opštini Ulcinj dopis o neophodnosti pokretanja postupka revizije.

Ekološka inspekcija je izvršila traženu kontrolu nad JPMD, koja se odnosi na izgradnju makadamskog puta na lokaciji Velike plaže, Ulcinj. Za izvođenje predmetnih radova JPMD je dobilo Rješenje od AZPŽS, kojim se dozvoljava obavljanje aktivnosti u zaštićenom području Velike plaže u Ulcinju. Radovi su započeti od strane pravnog lica DOO "Ing con" iz Podgorice. Ekološki inspektor je, takođe, pratio izgradnju autokampova u zaleđini Velike Ulcinjske plaže, odnosno realizaciju mjera iz Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.

U periodu jun 2017-jun 2018. inspekcija je izvršila 3 inspekcijska pregleda vezana za lovstvo unutar Ulcinjske Solane i 4 inspekcijska pregleda u dijelu oko Solane kojim gazduje opštinsko preduzeće. Inspekcijskim pregledima nijesu pronađene nepravilnosti, niti lica u krivolovu, a i stanje zaštite na terenu je zadovoljavajuće.

S obzirom da je zabilježeno da se na djelovima plaže koji su urbanizovani od strane zakupaca sade biljne vrste koje su potencijalno invazivne, predlaže se da se ubuduće strogo kontroliše i odrede sorte koje je dozvoljeno saditi, odnosno favorizovati sađenje autohtonih vrsta, koje daju karakteristično obilježje crnogorskom primorju. Ekološki značaj plavnih šuma ne leži samo u bogatim genetičkim potencijalima flore i faune, već su one značajne i za vodeni balans, štite teren od poplava, važne su za mikroklimu područja, pa je neophodno zaustaviti krčenje i sječu šume i pojačati kontrolu i kaznene mjere.

Prema Guidance for Conservation of Macro fungi in Europe (pripremljen od strane European Council for Conservation of Fungi–ECCF sa European Mycological Association–EMA, oktobar, 2007) područja pješčanih dina se preporučuju za zaštitu, jer imaju veoma specifičnu fungiju, odnosno vrste koje se javljaju samo na ovom tipu staništa (npr. vrste *Agaricus devoniensis*, *Gyrophragmium dunalli*, *Conocybe dunensis*, *Pleurotus eryngii*, *Peziza ammophila*), čija brojnost znatno opada i ozbiljno su ugrožene u južnoj Evropi kroz rekreativno (turističko) korišćenje i infrastrukturne objekte. Predlaže se preduzimanje određenih konzervacionih mjera radi zaštite ovog tipa staništa, ali i vrsta koje se javljaju na njemu. Staništa pješčanih dina se umanjuju neplanskim proširivanjem turističkih kapaciteta (plaže, prilazni putevi, parkinzi).

Knete (zaslanjene i slatkovodne lokve i močvare) u zaleđu Velike plaže su posebna prirodna vrijednost i oaze biodiverziteta, zajedno sa suvim livadama polupustinjskog karaktera, te ih stoga treba posebno štititi. Uz to, treba spriječiti i devastaciju poplavnih šuma: jasena, lužnjaka, topole, johe, itd, kroz povećan nadzor. Ove šume treba prepustiti prirodnom razvoju i u tom smislu treba, po hektaru, ostaviti određen broj trupaca, oborenih stabala za razvoj rijetkih i ugroženih lignikolnih vrsta gljiva, npr. *Neolentinus schaefferi* koja se javlja isključivo na oborenim deblima i panjevima vrsta roda *Populus*–topole). Potrebno je strogo sankcionisati ribolov nedozvoljenim sredstvima, jer vrste riba nestaju, kao i morske kornjače, uz istovremeno spriječavanje nelegalnog sakupljanja jedinki u komercijalne i kolekcionarske svrhe.

Ušće Bojane još uvijek je izvanredno stanište za ribe. Stručnjaci Crne Gore i Albanije naveli su da postoje 143 vrste i podvrste riba u ovom regionu. Ovako visok diverzitet vrsta rezultat je raznovrsnosti staništa ušća Bojane. Pored značaja ukupnog diverziteta vrsta, broj ugroženih vrsta riba je važan pokazatelj ekološke vrijednosti područja Bojane. Prema podacima iz crvene liste IUCN-a, rijeka Bojana i Šasko jezero odlikuju se velikim brojem endemskih taksona koji su od međunarodnog značaja za očuvanje. Osim očuvanja originalnog biodiverziteta područja, posebno je važno očuvati autohtone elemente ihtiofaune. Detaljno istraživanje endemskih i subendemskih vrsta i podvrsta u ovoj oblasti, zajedno sa procjenom njihovog nacionalnog statusa očuvanja, je neophodno. Potrebno je sprovesti edukativne aktivnosti kako bi se lokalno stanovništvo upoznalo sa značajem pojedinih vrsta.

Nužno je i podsticati veću informisanost o značaju diverziteta Gastropoda. Kako Velika plaža već predstavlja zaštićeno područje proglašeno 1968. neophodno je pokrenuti reviziju shodno članu 35 Zakona o zaštiti prirode, kako bi se odredile granice, zone zaštite i konkretne mjere za plažu i njeno zaleđe i samim tim omogućila adekvatna zaštita i upravljanje. Zaštita ulcinjske Solane uz primjenu adekvatnih mjera upravljanja je neophodna i hitna.

Na 92. sjednici Vlade Crne Gore, održane 04.10.2018, usvojena je Informacija o projektu "Finalizacija Studije zaštite područja Ulcinjske solane". Shodno zaključcima sa te sjednice, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je dostavilo Opštini Ulcinj finalizovanu „Studiju

zaštite područja Ulcinjske Solane" kako bi ista dalje nastavila sprovođenje postupka uspostavljanja zaštite nad Ulcinjskom solanom, kroz organizaciju Javne rasprave za Studiju zaštite i Predlog odluke o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra. U navedenoj Studiji zaštite Ulcinjske solane predloženo je proglašenje lokaliteta parkom prirode i obrađena su sva pitanja od značaja za ovaj lokalitet, i predloženo nekoliko modela upravljanja, kako bi se osigurali uslovi za biodiverzitet i istovremeno razmotrila socijalna i ekonomska pitanja.

Mjera 6.2: Buljarica-sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. godinu.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, a nadležna je opština Budva.

Status: Nerealizovano

U izvještajnom periodu nije bilo sprovođenja aktivnosti na realizaciji predložene mjere.

Mjera 6.3: Skadarsko jezero-sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. godinu.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane: JPNP, MORT, MPRR i UIP.

Status: U fazi realizacije

• Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa kroz primjenu Zakona o nacionalnim parkovima i Zakona o šumama u kontekstu zabrane sječe i intenzivnije kontrole.

U cilju zaštite šumskih ekosistema vrši se stalni biomonitoring - posebno zaštićenih i ugroženih šumskih vrsta. Posebno ističemo šume skadarskog hrasta (*Quercus robur scutariensis*) na području oko Gostiljske rijeke i lovor (*Lauris nobilis*) na ostrvima: Mala Čakovica, Omerova gorica, Kamenik i Kom. Zabranjena je svaka sječa u I zoni zaštite, dok je u II zoni dozvoljena sanitarna sječa u cilju zaštite i unapređenja stanja šuma. Imajući u vidu da u ovom Parku najveći dio površina pod šumom ima funkciju zaštite od erozije zemljišta, u njima se ne vrše bilo kakvi sanitarni zahvati.

• Sprovesti edukaciju i podizanje svijesti mještana o značaju zastićenih vrsta i njihovom očuvanju, a koja se nalaze u njihovim posjedima.

U NP Skadarsko jezero održavaju se redovni sastanci sa lokalnim stanovništvom i vrši se edukacija za potrebe ribarstva.

U okviru projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima: Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“, nastavljen je monitoring skadarskog hrasta (*Quercus robur* subsp. *scutariensis*) na području Gostiljske rijeke, uz istovremenu obuku volontera. Urađen je Protokol monitoringa i sprovedena su istraživanja, na osnovu kojih je sagledano stanje vrste, odnosno zajednice koju gradi sa lučkim jasenom i grčkom

lustrikom. Na osnovu dobijenih rezultata dat je predlog konkretnih mjera i aktivnosti koje treba preduzeti u odnosu na očuvanje vrste i revitalizaciju zajednice. Jedna od predloženih mjera je edukacija lokalnog stanovništva o značaju očuvanja, naročito starih primjeraka skadarskog hrasta, koji se nalaze na njihovim posjedima.

- **Sprovesti edukaciju javnosti i program prevencije, kako bi se spriječilo izumiranje rijetkih i endogenih vrsta, sječa drveća i lovora, uvođenje alohtonih vrsta i ispaša nadomak jezera.**

Na zvaničnoj internet stranici JPNP i na posebnoj aplikaciji za mobilne telefone, promovišu se nacionalno i međunarodno značajne vrste, na osnovu prethodno obavljenih istraživanja od strane stručnih saradnika za floru i vegetaciju.

- **Kada je u pitanju sakupljanje i eksploatacija šumskog voća i ljekovitog i aromatičnog bilja, neophodna je primjena principa održivog korišćenja i efikasna kontrola sakupljanja.**

U cilju uspostavljanja bolje kontrole ubiranja divlje flore i sagledavanja stanja na terenu, osmišljen je formular koji nadzornici popunjavaju na terenu (ime zatečenog lica, posjedovanje/neposjedovanje dozvole, vrsta bilja, lokacija, količina, alati, vrijeme itd.).

U cilju uspostavljanja kontrole sakupljanja, pokrenuta je elektronska baza podataka, kompatibilna terenskom formularu. Obradom podataka u ovoj bazi, vrši se analiza stanja i procjena pritiska na stanište i populacije, analiza problema sa kojima se Služba zaštite NP susreće u kontroli na terenu i predlažu se buduće mjere. Rad na ovoj aktivnosti i unos podataka u bazu je započet 2017. godine.

- **Eliminisati divlje deponije i riješiti pitanje odlaganja otpada. Ovaj problem treba rješavati na nivou lokalne uprave u saradnji sa mjesnim zajednicama i NP Skadarsko jezero uz intenzivniju kontrolu i primjenu kaznenih mjera. Takođe, neophodno je i povećati broj kontejnera i korpi za otpad (strogo voditi računa o njihovim pozicijama, izgledu i redovnom pražnjenju i odvoženju) na pješačkim i biciklističkim trasama.**

Sprovedena je kampanja "Budi šampion" u saradnji sa Delegacijom EU i MORT-om, koja je imala za cilj smanjenje odlaganja otpada.

U proteklom periodu uklonjena je divlja deponija na pružnom prelazu Bistrica u saradnji sa DOO „Čistoća“ Podgorica. Radnici Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno sakupljaju otpad na prostoru Parka.

- **Izraditi plan gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda–Ribarsku osnovu**

Planovi gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda su izrađeni nakon usvajanja novog Zakona o slatkovodnom ribarstvu 2018. godine. Zakon sadrži elemente upravljanja i

zaštite ribljeg fonda. Novim Zakonom definisano je da je upravljač dužan da izradi ribolovnu osnovu za Skadarsko jezero za period od narednih 6 godina.

Za potrebe bolje kontrole u oblasti ribarstva, radi se na implementaciji novog sistema elektronske baze podataka kroz koju će se evidentirati: ulov, dozvole, ribarski napor i dr, kao i na jačanju kontrole ribarstva od strane ribočuvarske službe.

• Za potrebe poribljavanja izgraditi mrijestilište za ciprinidne vrste u neposrednoj blizini Skadarskog jezera. Kroz izradu Ribarskih osnova mogla bi se obraditi i ova problematika, a njihova izrada i po drugim pitanjima je neophodna.

Intervencije u cilju zaštite i unapređenja ribljeg fonda poput poribljavanja ili izgradnje mrijestilišta mogu se realizovati nakon izrađene Ribarske osnove za Skadarsko jezero. Ukoliko se monitoringom prepozna narušenost neke populacije, moguće je donijeti odluku u vidu vanredne mjere o poribljavanju. Za sada ne postoji relevantan naučni nalaz koji predlaže poribljavanje na Skadarskom jezeru.

• Spriječiti sakupljanje vrsta u komercijalne i kolekcionarske svrhe

U cilju uspostavljanja bolje kontrole ubiranja divlje flore i sagledavanja stanja na terenu osmišljen je formular koji nadzornici popunjavaju na terenu (ime zatečenog lica, posjedovanje/neposjedovanje dozvole, vrsta bilja, lokacija, količina, alati, vrijeme i dr.).

U cilju uspostavljanja kontrole sakupljanja, pokrenuta je elektronska baza podataka, kompatibilna terenskom formularu. Obradom podataka u ovoj bazi, vrši se analiza stanja i procjena pritiska na stanište i populacije, analiza problema sa kojima se Služba zaštite NP susreće u kontroli na terenu i predlažu se buduće mjere. Rad na ovoj aktivnosti i unos podataka u bazu je započet 2017. godine.

• Sanirati i spriječiti deponije otpada

Na prostoru parka u toku 2017. godine locirane su sve divlje deponije na kojima su postavljene info-table sa upozorenjima. U slučajevima kad se primijeti divlja deponija, u okviru redovnih poslova, radnici Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture uklanjaju i/ili sprječavaju nastanak divljih deponija.

•Sprovesti mjere prevencije i zaštite od požara

Upravni odbor Javnog preduzeća za nacionalne parkove je u 2017. donio Plan zaštite šuma od požara, kojim su definisane preventivne aktivnosti, kao i aktivnosti na organizovanju i aktivnosti konkretnog gašenja požara u slučaju njegove pojave. Ovaj nacionalni park je opremljen potrebnom protivpožarnom opremom neophodnom za adekvatno djelovanje u slučaju požara. Takođe, Služba zaštite je organizovana na način da obilaskom terena vrši osmatranje terena i obavješćavanje u slučaju pojave požara. U cilju poboljšanja protivpožarne opreme, izvršena je nabavka PP aparata i naprtnjača.

Osmatranje terena od strane Službe zaštite, postavljanja adekvatne infrastrukture, uspostavljanje stalne pripravnosti opreme i ljudstva, predstavljaju osnovne aktivnosti i mjere koje se sprovode u ovom Parku u cilju zaštite šumskog bogatstva od vatrene stihije.

Ekološka inspekcija je 21.06.2018. izvršila redovan inspekcijski nadzor na lokaciji na kojoj se planira izgradnja turističkog naselja standard 5* na urbanističkim parcelama UP2 i UP3, koju čine katastarske parcele br.504/3, 504/1 i 505, kao i djelovi katastarskih parcela 504/2 i 506, u zahvatu DSL Mihailovići, Opština Cetinje (projekat White Village). Nosilac projekta doo »MJ Property« iz Podgorice za predmetni projekat posjeduje građevinsku dozvolu br. UPI-1054-87/12 od 06.06.2016. izdatu od Ministarstva održivog razvoja i turizma, kao i Rješenje o davanju saglasnosti na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu (iz septembra 2018.). Obilaskom predmetne lokacije inspektor je konstatovao da se ne izvode radovi. Izvedeni su isključivo radovi na pristupnom putu u dijelu krčenja puta u okviru gradilišta.

Ekološki inspektor je 11.05.2018. izvršio redovan inspekcijski nadzor nad Montenegro Resort Company iz Podgorice, u cilju kontrole sprovođenja programa praćenja uticaja na životnu sredinu utvrđenog Elaboratom procjene uticaja na životnu sredinu turističkog naselja »Porto Skadar Lake«, na koji je data ekološka saglasnost (broj 02 UPI-1595/42 od 26.01.2016.). Tim istraživača koji je radio na Nultom stanju biodiverziteta dostavio je Program monitoringa biodiverziteta na lokalitetu „Biški rep“ za 2018, koji je realizovan zaključno sa septembrom 2018. i obuhvatio 8 komponenti monitoringa biodiverziteta, uključujući analizu plantkonske zajednice (fito i zooplankton), kao i bentoskih zajednica na istraženom lokalitetu. Takođe, analiza je obuhvatila i zajednice riba (ihtiofauna), kao i floru i vegetaciju lokaliteta „Biški rep“. Programom su pokrivena i zajednice ptica (ornitofauna), kao i kopneni beskičmenjaci na prostoru na kojem je planirana izgradnja „Porto Skadar Lake“. Ovim Programom monitoringa su obuhvaćene sve komponente živog svijeta i njime se dobija potpuna slika o eventualnim promjenama u strukturi biocenoza na lokalitetu. Tokom 2018, inspekcijskim nadzorom predmetne lokacije je konstatovao da se ne izvode nikakvi radovi, kao i da je uklonjena mehanizacija.

Mjera 6.4: Bjelasica –Biogradska gora- sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. godinu.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano, od strane: JPNP, MORT, MPRR i UIP.

Status: Realizovano (za izvještajni period)

• Sprovođenje preventivnih mjera za sprječavanje požara posebno na područjima četinarskih šuma

Osmatranje terena od strane Službe zaštite, postavljanje adekvatne infrastrukture, uspostavljanje stalne pripravnosti opreme i ljudstva, predstavljaju osnovne aktivnosti i mjere koje se sprovode u ovom Parku u cilju zaštite šumskih područja od vatrene stihije.

Tokom 2017. i 2018. izvršena je nabavka priručne protivpožarne opreme koja se koristi u slučaju pojave požara.

- **Upravlјati šumama na način da se po hektaru ostavi određeni broj trupaca, kao i starih i mrtvih stabala.**

Kako je najveći dio šuma ovog Parka smješten u strogom rezervatu Biogradska gora, tako se na ovom području ne sprovode nikakve mjere sječe ili uklanjanja šume. Izuzetak su slučajevi kada neko drvo, tokom zimskih mjeseci, padne preko utvrđenih pješačkih staza, pa se isto adekvatno isiječe i odloži na bezbjedno mjesto u neposrednoj blizi njegovog pada. Šuma van rezervata se u skladu sa Planom i Programom upravljanja tretira sanitarnim mjerama, a sve u cilju zaštite i unapređenja stanja. Realizacija sanitarne sječe podrazumijeva uklanjanje suvih, oboljelih i oštećenih stabala, a u šumi se ostavlja oko 10% ovih stabala, kako bi se doprinijelo očuvanju ukupnog diverziteta šumskih zajednica. Sve aktivnosti u šumama u nacionalnim parkovima usmjerene su ka sanitarno-uzgojnim mjerama, što rezultira očuvanjem prirodnih šumskih sastojina prašumskog porijekla.

- **Treba očuvati što više vlažnih staništa sa vrstama roda *Alnus* koja se javljaju pored rijeka i rječica**

Ova mjera se sprovodi kroz redovan nadzor staništa od strane Službe zaštite NP Biogradska gora. Zbog značaja staništa sa vrstama roda *Alnus*, u planu je da se u buduća istraživanja uključi i monitoring ovog tipa staništa, a koji će sprovoditi stručna služba JPNP.

- **Eliminisati divlje deponije i trajno riješiti problem odlaganja otpada. Lokalno stanovništvo odlaže komunalni otpad na staništima koja nisu zahvaćena urbanizacijom**

Na prostoru Parka nema divljih deponija. Otpad sa planine Bjelasica sistemski se prikuplja (terensko PMV sa prikolicom) i odvozi u kontejnere u Park. JPNP ima ugovor sa Komunalnim preduzećem Gradac iz Mojkovca za odvoženje komunalnog otpada iz NP Biogradska gora.

- **U granicama parka ne unositi neautohtone vrste, a unošenje "domaćih" strogo kontrolisati**

Što se tiče šumskih vrsta, može se konstatovati da u prethodnom periodu nije vršeno unošenje bilo kakvog sadnog materijala. Takođe, nije zapažena pojava unošenja neautohtonih vrsta. Na određenim degradiranim površinama je procijenjeno da nije potrebno vršiti dodatna pošumljavanja i unošenje sadnog materijala, jer će na njima doći do spontanog obnavljanja vegetacije, bez uticaja ljudskog faktora. Karakterističan primjer je područje Gnionika, koje je u prethodnom periodu u potpunosti degradirano požarom.

- **Zasuto i zamočvareno ušće Biogradske rijeke maksimalno očuvati u današnjem izgledu**

Kontrolu ovog dijela parka, sprovodi Služba zaštite NP i stručne službe JPNP.

- **Na rijeci Tari treba favorizovati autohtone salmonidne vrste riba-potočnu pastrmku (*Salmo trutta m. fario*), lipljen (*Thymallus thymallus*) i mladicu (*Hucho hucho*)**

Najbolji način očuvanja salmonidnih populacija u Tari je fly-fishing, odnosno vraćanje ulova u vodu. Takvim ribolovom mogu se loviti samo salmonidne vrste riba.

- **Uraditi novu ribarsku osnovu kroz reviziju starih**

Kada prestane važenje prethodne ribolovne osnove izradiće se nova, od strane naučne institucije.

- **Procijeniti brojnost lovno značajnih populacija, kao i godišnji prirast riba i rakova**

U važećoj ribolovnoj osnovi nalazi se procjena brojnosti riba, ali ne i drugih lovno interesantnih vrsta.

- **Izraditi planove i programe poribljavanja**

Ribarska osnova definiše sve potrebe za poribljavanjem svake ribolovne vode u Crnoj Gori.

- **Potrebna je zaštita važnih lokaliteta za mrijest. Sačuvati priobalnu vegetaciju koja služi za sklonište slatkovodnim rakovima**

Ova mjera se sprovodi kroz redovne aktivnosti zaštite biodiverziteta.

- **Zaštitu od požara treba obezbjediti sprovođenjem mjera i aktivnosti tako da se u najvećoj mjeri spriječi njegovo izbijanje.**

Upravni odbor JPNP donio je Plan zaštite šuma od požara. Planom su definisana procjena ugroženosti od požara, način koordinacije sa drugim subjektima u slučajevima pojave požara, materijalno-tehnička sredstva koja je potrebno nabaviti za efikasno gašenje požara i sva druga pitanja u skladu sa Pravilnikom o metodologiji za izradu planova za zaštitu i spašavanje. Zaštita šuma od požara tretira se kao jedno od najvažnijih pitanja zaštite u ovom Parku.

- **Primijeniti zakonske i konkretne mjere zaštite od nekontrolisanog sakupljanja biljaka**

U cilju uspostavljanja bolje kontrole ubiranja divlje flore i sagledavanja stanja na terenu:

- Osmišljen je formular koji nadzornici popunjavaju na terenu (ime zatečenog lica, posjedovanje/neposjedovanje dozvole, vrsta bilja, lokacija, količina, alati, vrijeme i dr.);
- Pokrenuta je elektronska baza podataka, kompatibilna terenskom formularu;
- Obradom podataka u bazi stručna služba JPNP vrši analizu stanja i procjenu pritisaka na stanište i populacije, kao i probleme sa kojima se Služba zaštite NP susreće u kontroli na terenu, te se predlažu mjere;
- Rad na ovoj aktivnosti i unos podataka u bazu počeo je 2017. i nastavljaće se i u narednom sezonama.

Ekološki inspektor je u aprilu 2018. izvršio inspekcijsku kontrolu u cilju kontrole stanja u NP Biogradska gora. Subjekat je stavio na uvid Izvještaj o realizaciji programa za 2017, kao i Program upravljanja Nacionalnim parkom Biogradska gora za 2018. Stranka je stavila na uvid zapisnike nadzornika o nelegalnim aktivnostima u NP, kao i dokaze da su iste prijavili nadležnim inspekcijama.

VII) BUKA

*U oblasti buke u izvještajnom periodu bile su predviđene za realizaciju **3 mjere**, od toga jedna mjera je realizovana, a dvije su u fazi realizacije.*

Mjera 7.1: Kratkoročne mjere

- Ograničenje brzine kretanja vozila,
- Zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku,
- Bolja regulacija saobraćaja i kontrola nivoa buke vozila i povoljni izbor javnog gradskog prevoza.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano od strane MSP i JLS.

Status: U fazi realizacije

MSP donijelo je, u septembru 2018. Pravilnik o tehničkim zahtjevima za vozila koja se uvoze ili prvi put stavljaju na tržište u Crnoj Gori („Sl. list CG“, br. 5/15, 63/18), kojim se, između ostalog, definišu minimalne granične vrijednosti u pogledu izduvnih emisija i nivoa buke za nova i korišćena motorna vozila kategorije M (putnička vozila) i N (teretna vozila).

Na teritoriji opštine Berane donesena je Odluka o regulaciji saobraćaja, kojom su definisane brzine kretanja vozila, zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku. Na teritoriji opštine ne postoji organizovan javni gradski prevoz.

Urađeno je akustičko zoniranje u Bijelom Polju. Rješenje o utvrđivanju akustičkih zona dostavljeno je Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine.

U opštini Danilovgrad kontrola nivoa buke koju emituju vozila nije vršena.

Brzina kretanja vozila na putevima i ulicama na području opštine Kolašin i u naseljima ograničena je na 40km/h. Ulicama pored: škola, vrtića i zdravstvenih ustanova, vozila se ne smiju kretati brzinom većom od 30km/h. Ulicom IV Proleterske zabranjeno je kretanje svim vrstama drumskih vozila i motociklima. U pojedinim ulicama je zabranjen saobraćaj za teretna motorna vozila, traktore, zaprežna vozila. Pojedine ulice su predviđene za jednosmjerni saobraćaj. U ovoj opštini ne postoji javni gradski prevoz.

Opština Mojkovac nije u mogućnosti da kontroliše buku motornih vozila. U Mojkovcu ne postoji javni gradski prevoz.

Odlukom o regulaciji saobraćaja na teritoriji opštine Nikšić („Sl. list CG–opštinski propisi“, br. 24/15, 22/16 i 45/17), definisano je: ograničenje brzine kretanja vozila u različitim uslovima i to na opštinskim i nekategorisanim putevima, na dijelu ulice gdje se postavljaju tehnička sredstva za usporavanje saobraćaja vozila, u zonama smirenog saobraćaja, zonama škola i pješačkim zonama. Zabrana saobraćaja postoji za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku. Odlukom o javnom linijskom prevozu putnika u gradskom i prigradskom saobraćaju na teritoriji opštine Nikšić („Sl. list CG–opštinski propisi“, br. 20/14 i 22/16), definisano je da djelatnost javnog gradskog i prigradskog saobraćaja u opštini Nikšić obavljaju pravna i fizička lica.

Pripremljen je i Nacrt Odluke o utvrđivanju akustičnih zona na teritoriji opštine Petnjica, postavljeni su znakovi ograničenja brzine na pojedinim mjestima, kao i znakovi osovinskog opterećenja kojima se zabranjuje saobraćaj za pojedine vrste vozila. Opština je ruralnog karaktera sa manjim gradskim jezgrom i gradski prevoz ne postoji.

U proteklom periodu usvojena je Odluka o utvrđivanju akustičnih zona na teritoriji opštine Šavnik.

U opštini Tivat u toku je izrada projekta „Vođenje i regulisanje saobraćajnih tokova u naseljima“, za naselja koja se nalaze iznad magistralne saobraćajnice i obuhvataju prostor

od naselja Lepetane do naselja Gradiošnica. Projektom će biti definisana regulacija saobraćaja, sa ograničenjima za teretna vozila, određene zone smirenog saobraćaja i prateća signalizacija.

Odlukom o regulisanju saobraćaja na području opštine Pljevlja, brzina kretanja motornih vozila ograničena je na 40 km/h. Zbog povećanja protoka motornih vozila u tranzitu magistralnim putem M-6, brzinu kretanja vozila neophodno je povećati realizacijom neophodnih projektno tehničkih rješenja na ovom putu koji prolazi kroz područje grada. Tranzit teretnog motornog saobraćaja usmjeren je izvan centralne gradske zone magistralnim putem M-6 koji prolazi periferijom grada, kružnim putem i ul. Narodne revolucije, Ul. Aleksandra Vukovića, dijelom Ulice oslobođenja, ul. Hamdije Šahimpašića, ul. Predraga Leovca i ul. Save Kovačevića (tranzit teških teretnih motornih vozila iz pravca Republike Srbije u pravcu Đurđevića Tare, u pravcu Gradca i Šula i u pravcu Rudog i Čajniča). Tranzit Regionalnim putem R-18 koji prolazi kroz gradsku zonu ulicama: Velimira Jakića, III Sandžačke, ul. Volođinom, Serdara Janka Vukotića i ul. Save Kovačevića prema Rudom i Čajniču, namijenjen je za tranzit putničkih motornih vozila. Ulica Save Kovačevića je nedovoljne propusne moći zbog uskog kolovoza i nedostatka pješačkih površina. Gravitira školskom objektu Salko Aljković na Gukama. U ovoj ulici zastupljeno je izraženo saobraćajno opterećenje i bezbijednost saobraćaja na niskom je nivou. U ovoj ulici buka je izražena i prelazi dozvoljene granice. Mjerenja nijesu vršena u vršnim satima saobraćajnog opterećenja. Neophodno je preduzeti hitnu izradu i realizaciju projekata rekonstrukcije ove ulice. Regulacija saobraćaja vrši se vertikalnom i horizontalnom signalizacijom prema projektu regulisanja saobraćaja. Javni gradski prevoz putnika nije zastupljen. Od velikog značaja bilo bi uvođenje odgovarajućeg vida javnog gradskog prevoza putnika zbog smanjenja buke i smanjenja emitovanja izduvnih gasova iz motornih vozila.

U opštini Ulcinj donijeto je Rješenje o utvrđivanju akustičnih zona. Utvrđene su granične vrijednosti buke u akustičnim zonama koje su u skladu sa Pravilnikom o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini. Brzina kretanja vozila u gradskom saobraćaju je ograničena na 40 km/h. U gradskoj zoni postoje ljetna ograničenja zabrane saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku, kao i određeni broj jednosmjernih ulica i zabrana saobraćaja za sva motorna vozila u periodu 20:00-01:30h u zoni Centra i šetališta Male plaže. U ljetnjem periodu vrši se regulacija saobraćaja i kontrola nivoa buke vozila.

Na osnovu Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 70/17), u opštini Herceg Novi regulisana su ograničenja brzine u kretanju vozila i zabrana kretanja vozila za pojedine kategorije vozila na putevima višeg reda, a Odlukom o regulisanju drumskog saobraćaja („Sl. list CG –opštinski propisi“, br. 22/07, 27/07, 106/07, 26/08, 5/10) regulisane su zabrane kretanja na lokalnim putevima. Na nivou opštine 27.05.2013. donijeto je Rješenje o utvrđivanju akustičnih zona. Komunalna policija u toku svojih redovnih aktivnosti, kontroliše nivo buke u životnoj sredini. Što se tiče javnog gradskog prevoza, na javnom konkursu se na period od pet godina bira pravno lice koje će obavljati

poslove javnog prevoza putnika u gradskom i prigradskom linijskom saobraćaju. Prilikom izbora vrednuje se kvalitet i opremljenost voznog parka. Podrazumijeva se da pravno lice izabrano na konkursu mora da ispunjava sve zakonom propisane norme.

Pored izgradnje biciklističkih staza i izmiještanja saobraćajnica iz zone I kroz izgradnju mini-obilaznice, izgrađeni su kružni tokovi na odabranim lokacijama, čime se doprinijelo bržem protoku saobraćaja i redukciji buke u Glavnom gradu Podgorica.

Mjera 7.2: Dugoročne mjere

- Pravilno planiranje namjene prostora;
- Uključivanje mjera zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata;
- Postavljanje objekata tipa magacini, garaže i slično između izvora i primaoca buke;
- Izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica i hortikulturno uređenje pojasa duž saobraćajnice;
- Estetski, ekološki i ekonomski najpovoljnije rješenje za zaštitu od buke predstavlja ozelenjavanje pojasa duž saobraćajnice.

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano od strane MSP i JLS.

Status: U fazi realizacije

Oblast buke u građevinarstvu u fazi: projektovanja, građenja, rekonstrukcije i održavanja zgrada regulisana je Pravilnikom o tehničkim zahtjevima za zvučnu zaštitu zgrade od buke ("Sl. list CG", br. 060/18) koji je donijet na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list CG", br. 64/17 i 44/18). Ovim pravilnikom propisuju se tehnički zahtjevi koje treba da ispunjava zgrada i njeni dijelovi radi ispunjavanja uslova za zaštitu od buke.

U Glavnom gradu u postupcima procjene uticaja na životnu sredinu utvrđuju se uslovi i mjere za sprečavanje i otklanjanje štetnih efekata buke u skladu sa relevantnom zakonskom regulativom. Isto tako, određena pitanja obrađena su kroz izradu Strateške karte buke za aglomeraciju, koju je za Glavni grad izradilo preduzeće „WINSOFT“ iz Podgorice. Dana 12.09.2018. Glavni grad Podgorica usvojio je Stratešku kartu buke za teritoriju Glavnog grada Podgorica i opština u okviru Glavnog grada.

U Opštini Budva sprovedene su mjere koje se odnose na zaštitu od buke u fazi projektovanja građevinskih objekata i ugradnje akustične izolacije u stambenim i drugim objektima, i to na način što sastavni dio urbanističko-tehničkih uslova, čini i dio koji se odnosi na sprovođenje ovih mjera u fazi projektovanja i izgradnje objekata.

Prijestonica Cetinje stavlja poseban osvrt na zaštitu od buke u Planovima i Projektima, uključujući izdavanje Urbanističko-tehničkih uslova i davanje ekološke saglasnosti na Elaborate procjene uticaja na životnu sredinu, poštujući Zakon o zaštiti od buke u životnoj

sredini („Sl.list CG“, br. 28/11; 28/12; 01/14) i Odluku o utvrđivanju akustičkih zona sa kartom akustičkog zoniranja („Sl. list CG-opštinski propisi“, br. 15/13).

Prostorno urbanističkom dokumentacijom u opštini Žabljak predviđene su mjere zaštite od buke u fazi projektovanja građevinskih objekata.

Prilikom izdavanja UTU-a za građevinske objekte u opštini Berane, nalaže se i primjena odredbi Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl.list CG“, br. 28/11; 28/12; 01/14).

Aktivnosti koje se vrše u okviru ove mjere u Opštini Danilovgrad sprovode se kroz fazu projektovanja građevinskih objekata i ugradnje akustične izolacije i definisanja tipa hortikulturnih zasada i zaštitnih ograda tokom izdavanja građevinskih dozvola/dozvola za gradnju, tehničkog prijema objekata i sprovođenja postupka procjene uticaja na životnu sredinu.

Prilikom izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Kolašin date su smjernice za zaštitu od buke u životnoj sredini. Hortikulturno uređenje grada se kontinuirano realizuje i to prije svega uz gradske saobraćajnice. Uklanjanje dotrajalih stabala i sadnja novih se odvija uz nadzor i kontrolu Komisije za upravljanje i gazdovanje gradskim zelenim površinama. Prilikom izdavanja urbanističko-tehničkih uslova za projektovanje građevinskih objekata daju se smjernice za održivu gradnju, prilikom čega se vodi računa o buci u životnoj sredini.

Određene su akustične zone na teritoriji Opštine Mojkovac, kako bi se mogle primjenjivati mjere zaštite od buke pravilnim planiranjem namjene prostora, u fazi projektovanja građevinskih objekata, kao i prilikom određivanja lokacije pomoćnih objekata. Lokalna samouprava u skladu sa svojim mogućnostima vrši izgradnju vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica i hortikulturno uređenje pojasa duž saobraćajnica.

Prilikom izdavanja: urbanističko-tehničkih uslova, dozvola za gradnju i upotrebnih dozvola u Opštini Nikšić, kao i u postupcima strateških procjena uticaja na životnu sredinu, odnosno procjena uticaja na životnu sredinu i izdavanja integrisanih dozvola, utvrđuju se uslovi i mjere: za sprječavanje, smanjenje i otklanjanje štetnih efekata buke u skladu sa Zakonom. Za objekte za koje se ne sprovodi postupak procjene uticaja na životnu sredinu utvrđuje se ispunjenost uslova i mjera zaštite od buke u tehničkoj dokumentaciji.

U toku je izrada Prostornog plana Opštine Petnjica kojim će biti definisane namjene prostora, izgradnja objekata i slično.

Sastavni dio projektne dokumentacije u Opštini Pljevlja na osnovu koje se izdaju dozvole za gradnju je i proračun fizike zgrade, u okviru koje je i proračun zaštite od buke. Zastupljena su hortikulturna uređenja pojasa duž saobraćajnica, što je obuhvaćeno i planskom dokumentacijom. Novim projektima neophodno je predvidjeti sve mogućnosti zaštite od buke, posebno u centralnoj gradskoj zoni i na tranzitnim saobraćajnicama. U centralnoj gradskoj zoni posljednjih godina daje se na značaju uređivanju horizontalnih

površina postavljanjem novih drvoreda i zelenih površina. Postavljanje zidova za zaštitu od buke nije zastupljeno.

Za zaštitu od buke u stambenim i drugim zonama planskim dokumentima koji su usvojeni za teritoriju opštine Tivat predviđene su adekvatne mjere (urbanističke, tehničke, sanitarne, tehnološke, hortikulturne, prometne, administrativne, itd), koje su sastavni dio urbanističko-tehničkih uslova koje izdaje Sekretarijat za uređenje prostora i izgradnju objekata Opštine Tivat. Urbanističko tehničkim uslovima nalaže se projektantima da primjenjuju propise koji regulišu oblast zaštite od buke.

Uključivanje mjera zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata u opštini Ulcinj je regulisano kroz mjere iz oblasti građenja. Postavljanje mjera zaštite tipa magacina, garaža i slično između izvora i primaoca buke radi se na prostoru gdje postoje uslovi za to. Izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica i hortikulturno uređenje pojasa duž saobraćajnica vrši se u određenim uslovima i ako postoje uslovi za tako propisane mjere. Horizontalno uređenje radi se u užim i centralnim zonama. Estetski, ekološki i ekonomski najpovoljnije rješenje za zaštitu od buke predstavlja ozelenjavanje pojasa duž saobraćajnica, a koje se u Ulcinju djelimično radi (primjer je novi kružni tok u centru kod opštine i nastavku bulevara prema Maloj plaži).

U Opštini Herceg Novi lokalni planski dokumenti moraju da sadrže mjere zaštite od buke. Tehnička dokumentacija za izgradnju poslovnih objekata koji stvaraju buku, mora da sadrži mjere za sprečavanje i smanjenje emisije buke u životnoj sredini, praćenje uticaja djelatnosti na nivo buke u životnoj sredini i druge mjere zaštite u skladu sa zakonom. U postupku Strateške procjene uticaja na životnu sredinu i Procjene uticaja na životnu sredinu utvrđuju se uslovi i mjere zaštite za: sprječavanje, smanjenje i otklanjanje štetnih efekata buke. Prilikom planiranja namjene prostora obrađuje se uticaj buke na zone stanovanja i tom prilikom planiraju se zaštićeni prostori, odnosno zelenilo i zaštitni vertikalni zidovi uz saobraćajnice. Za objekte za koje se ne izrađuje procjena uticaja na životnu sredinu, organ nadležan za izdavanje građevinske dozvole dužan je da utvrdi ispunjenost uslova i mjere zaštite od buke u tehničkoj dokumentaciji.

Mjera 7.3: Realizacija Programa monitoringa buke za 2017. godinu

Rok i nosioci: Rok za realizaciju mjere je 2017, a nadležni za realizaciju su: AZPŽS i JLS.

Status: Realizovano

Monitoring buke u životnoj sredini u Crnoj Gori rađen je u skladu sa Programom monitoringa buke u životnoj sredini za 2017. godinu. Prilikom sprovođenja istog, obezbijeđeni su podaci od ZHMS, kako bi se pratile vremenske prilike tokom perioda mjerenja na terenu. Što se tiče broja opština, nije bilo proširenja Programa monitoringa, tj. istim je obuhvaćeno 12 mjernih lokacija u 10 JLS: Podgorica, Nikšić, Žabljak, Budva (Petrovac), Kotor, Ulcinj, Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje i Berane.

U opštini Kolašin mjerenje buke u životnoj sredini vrši se kontinuirano u trajanju od 7 dana, 2 puta godišnje, a mjerenja vrši CETI, prema ugovoru sa AZPŽS.

U opštinama Danilovgrad i Tivat nije bilo aktivnosti u vezi sa realizacijom Programa monitoringa buke za 2017.

Na teritoriji opštine Nikšić mjerenje nivoa buke vršeno je na lokaciji unutar kruga Opšte bolnice, u trajanju od 7 dana, 2 puta godišnje, u intervalu dnevnog (L_{day}) 7-19h, večernjeg ($L_{evening}$) 19-23h i noćnog perioda (L_{night}) 23-7h, shodno Programu monitoringa buke za 2017. koji realizuje AZPŽS. Na osnovu Rješenja o utvrđivanju akustičkih zona u opštini Nikšić, mjereno mjesto u Nikšiću pripada zoni povišenog režima zaštite od buke.

VIII) RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI

*U oblasti radioaktivnosti u životnoj sredini u izvještajnom periodu za realizaciju su predviđene **4 mjere**. Od toga 1 mjera je realizovana, 1 je nerealizovana i 2 su u fazi realizacije.*

Mjera 8.1: Izrada predloga Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti

Rok i nosioci: Aktivnost na realizaciji mjere neophodno je sprovesti do 2019. od strane MORT.

Status: U fazi realizacije.

Aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovode se kontinuirano i završetak realizacije je planiran za 2019.

Mjera 8.2: Problem povećanog sadržaja Cs137 u pečurkama

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano. od strane UBHVFP i AZPŽS.

Status: Realizovano

Na problem povećanog sadržaja Cs137 u pečurkama ukazano je u sklopu Izvještaja o ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini Crne Gore za 2016, koji je radio DOO CETI. Problem je primarno bio sa pečurkom koja se zove žuta ježevica. Pečurke se u CETI analiziraju skoro 20 godina, ali je ova vrsta pečurke prvi put analizirana te godine. Cs 137 se u toj vrsti pečuraka kretao od 400 do preko 1000 Bq/kg (dozvoljena granica je 600 Bq/kg). Generalno, pečurke se po brzini ili stepenu prenosa i koncentracije sadržaja iz zemljiša u svoje tijelo dijele u 3 klase a žuta ježevica je u prvoj kategoriji – najviše koncentriše, pa samim tim je i logičan ovakav sadržaj Cs137. Međutim, gotovo istovremeno javio se problem i sa drugim vrstama pečuraka, prije svega sa lisičarkama (koja sadrži Cs137 od 400 do 1700 Bq/kg). Lisičarke sa teritorije Crne Gore analizirane zadnjih 10-ak godina, sadrže Cs137 do 20 Bq/kg. Ovo je značilo da u originalnim lisičarkama sirovim, uzimajući u obzir faktor koncentracije (gubitak mase ili vlage sušenjem) nivo Cs137 bi bio od 50 pa do preko 200 Bq/kg, a ovo su vrijednosti sadržaja Cs 137 u pečurkama koje nijesu, niti mogu biti iz Crne Gore. U cilju prevazilaženja nastale situacije odlučeno je da odgovarajuće inspeksijske službe obavljaju uzorkovanje i dostavljaju uzorke u CETI na analizu. Kompletan posao sa pečurkama je pokriven inspeksijskim nadzorom u uvozu i izvozu pečuraka u države EU i ostale. Trenutno je situacija puno bolja i na zadovoljavajućem je nivou.

Dakle, imajući u vidu da se velika količina pečuraka uvozi, ali i izvozi, učestalija kontrola pečuraka pri uvozu ukazala se kao opravdana i neophodna mjera. Usklađivanje važećeg crnogorskog zakonodavstva sa EU bi i u ovom slučaju bilo od koristi, jer je izvoz pečuraka za sjeverni dio Crne Gore značajan izvor prihoda.

Mjera 8.3: Nedovoljan broj kontrola proizvoda iz uvoza koji sadrže fosfatne komponente

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano. od strane UBHVFP.

Status: U fazi realizacije

Ovdje je riječ o problemu na koji je ukazano u Izvještaju o ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini Crne Gore za 2016, koji je radio CETI. Naime, tokom 2016. i prethodnih godina, nije urađen dovoljan broj analiza radioaktivnosti u proizvodima iz uvoza koji sadrže fosfatne komponente (mineralna đubriva, komponente za izradu hrane za životinje i deterdženti), u kojima sadržaj radionuklida može biti značajan, čak i do nekoliko desetina hiljada Bq/kg. Shodno rečenom, tokom 2017. broj uzoraka koji je dostavljen u CETI na analizu radioaktivnosti bio je duplo veći u odnosu na 2016. Ovaj trend se nastavio i tokom 2018. Dakle, pomenuta mjera je prepoznata i problem je pokušao da bude prevaziđen pojačanim inspeksijskim nadzorom. Što se tiče strukture uzoraka, u većini se radi o uzorcima hrane za ishranu životinja iz uvoza. U sklopu Programa sistematskog ispitivanja sadržaja radionuklida u životnoj sredini redovno se rade analize uzoraka livadske trave, sijena, krmne smješe, hrane za kokoške, hrana za

svinje i prasiće, stočnog brašna. Shodno svemu rečenom oblast kontrole sadržaja radionuklida u hrani za životinje je na zadovoljavajućem nivou.

Mjera 8.4: Statistički podaci o prosječnim prehrambenim navikama stanovništva u Crnoj Gori

Rok i nosioci: Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano. od strane UBHVFP.

Status: Nerealizovano

MONSTAT, shodno Godišnjem planu zvanične statistike, ne raspolaže traženim podacima o prosječnim prehrambenim navikama stanovništva u Crnoj Gori. Redovna istraživanja koja MONSTAT sprovodi, a tiču se dijela potrošnje su:

1. Anketa o potrošnji stanovništva-Istraživanjem se prikupljaju podaci o prihodima, rashodima i potrošnji domaćinstava, kao i o nekim važnijim pokazateljima životnog standarda (uslovi stanovanja, snabdjevenost stanovništva trajnim potrošnim dobrima) i osnovni podaci o demografskim i ekonskim karakteristikama domaćinstava.
2. Minimalna potrošačka korpa–Cilj istraživanja odnosi se na utvrđivanje vrijednosti minimalne korpe koja je neophodna četvoročlanom domaćinstvu za zadovoljenje minimalnih potreba, koje uključuju hranu i bezalkoholna pića i neprehrambene proizvode i usluge.

IX) ZEMLJIŠTE

*U oblasti zemljišta u izvještajnom periodu za realizaciju su predviđene **3 mjere**. Od toga 1 mjera je realizovana, 1 nerealizovana i 1 je u fazi realizacije.*

Mjera 9.1: Kreirati Program monitoringa koji bi kao rezultat proizveo kartiranje, zoniranje terena po parametrima kontrole kvaliteta kroz sljedeće aktivnosti:

- multielementarnu analizu zemljišta i matičnih stijena (ispitivanje sadržaja ukupnih metala),
- analizu elemenata dostupnih životnoj sredini i

- analizu bio dostupnih elemenata

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2017. godine od strane AZPŽS

Status: Nerealizovano

Kreiranje ovakvog programa zahtijeva multidisciplinarni pristup. U toku je proces konsultacija sa nacionalnim ekspertima i preispitivanja dostupnih tehnika i podataka na međuinstitucionalnom nivou. Naglašava se i činjenica da je izrada navedenog tipa Programa monitoringa uslovljena donošenjem neophodne zakonske regulative (koja uređuje upravljanje i drugim vrstama zemljišta, a ne samo poljoprivrednim).

Mjera 9.2: Nastaviti sa realizacijom monitoringa zemljišta jer se njime detektuju, između ostalog, osnovni »proizvođači« POPs-ova (dugotrajni perzistentni zagađivači) u životnoj sredini u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere sprovode se kontinuirano od strane AZPŽS.

Status: Realizovano

U okviru godišnjeg Programa monitoringa životne sredine, AZPŽS realizuje i Program praćenja sadržaja opasnih i štetnih materija u zemljištu. U okviru istog, nastavlja se i sa monitoringom dugotrajnih–perzistentnih zagađujućih materija (POP-sova) kojim je, za 2016. godinu (kao i za 2017. godinu), praćeno stanje na 36 lokacija, u 10 JLS Crne Gore.

Mjera 9.3: Inicirati uspostavljanje zakonodavnog okvira u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije.

Rok i nosioci: Aktivnosti na implementaciji ove mjere sprovode se kontinuirano od strane MPRR

Status: U fazi realizacije

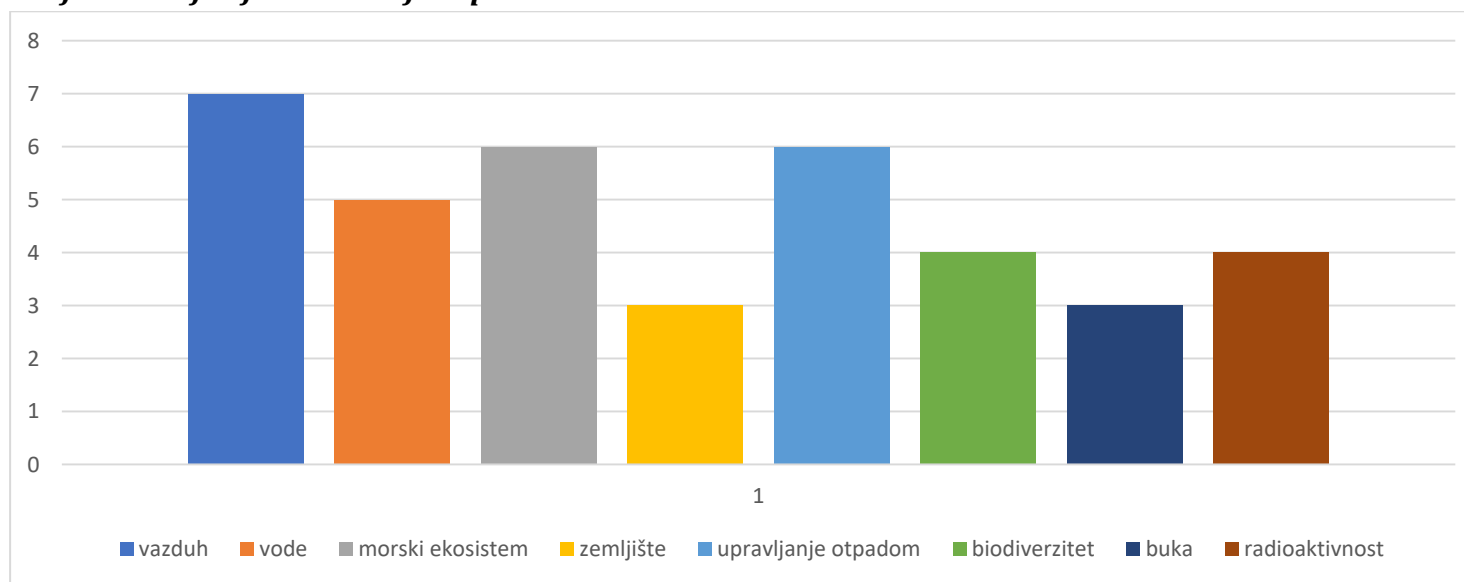
MPRR pokrenulo je projekat u cilju izrade zakonskih i strateških dokumenata za upravljanje poljoprivrednim zemljištem u Crnoj Gori. U 2017. započeto je sa pripremom nacrtu novog Zakona o poljoprivrednom zemljištu i pripremom strategije koja će propisivati set mjera politike koje treba primijeniti u oblasti upravljanja poljoprivrednim zemljištem.

Generalno, kada su u pitanju mjere za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, agro-budžetom se u kontinuitetu sprovode mjere čiji su glavni ciljevi zaštita životne sredine, smanjenje negativnih uticaja poljoprivrede na okolinu i očuvanje biodiverziteta, kao što su održivo korišćenje planinskih pašnjaka, očuvanje genetičkih resursa, organska proizvodnja, podrška upravljanju stajskim đubrivima i druge.

X) ZAKLJUČAK

U izvještajnom periodu (2017–2018.), praćene su aktivnosti na realizaciji **38 mjera** iz sljedećih oblasti: vazduh (7 mjera), vode (5mjera), morski ekosistem (6 mjera), zemljište (3 mjere), upravljanje otpadom (6 mjera), biodiverzitet (4 mjere), buka (3 mjere) i radioaktivnost u životnoj sredini (4 mjere). Najveći broj mjera (7) odnosi se na oblast Kvaliteta vazduha, što je i prikazano na *Grafiku br. 1*.

Grafik 1: Broj definisanih mjera po oblastima

Od ukupnog broja mjera (38), u cjelosti je realizovano 13 mjera, u fazi realizacije je 18 mjera, 3 mjere se u kontinuitetu realizuju, dok je 4 mjere nerealizovano. Ovaj rezultat je veoma zadovoljavajući, budući da većina mjera iz oblasti životne sredine ima kontinuirani karakter u realizaciji, što ukazuje na zaključak da se uglavnom sve Akcionim planom predviđene mjere sprovode.